

Переваги та недоліки функціонування інституту суду присяжних та території сучасної України

*Єременко А.О., студент гр.Ю-24 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Бурбика М.М., д.ю.н., доц.кафедри права СумДУ*

Однією з актуальних проблем сьогодення в Україні є становлення інституту суду присяжних. Це викликано проведенням судово-правової реформи яка направлена на ліквідацію прогалин та недоліків у системі судової влади та судочинства, можливість функціонування вищевказаного інституту була передбачена законодавством України ще до введення цієї реформи, так згідно статті 124 Конституції України народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних, але на практиці використання суду присяжних не проводилося, до вступу в дію нового КПК. Отже функціонування суду присяжних потребує наукового аналізу в руслі діючої системи судочинства, а також визначення переваг та недоліків цього правового інституту.

Взагалі інститут суду присяжних має багатовікову історію функціонування на українській землях. Вже у XV ст. Судебником, прийнятим Іваном III спільно з Боярською Думою було передбачено діяльність осіб вже схожих по своїй діяльності на присяжних, вони називалися «кращими людьми [3, с. 274-278]. У класичному вигляді суд присяжних було введено у дію судовою реформою 1864 р., це стало впевненим кроком до демократизації тогочасної Росії і як наслідок підконтрольної їй України. Але на сьогоднішній день суд присяжних функціонує в Україні далеко не у класичному його вигляді.

У класичному вигляді суд присяжних складався із дванадцяти присяжних. Їхня діяльність зводилася до надання відповідей на ряд важливих запитань, а саме, щодо злочинності діяння, вини обвинувачуваного та умислу в його діянні. Тобто, вони виносили вердикт, у якому вони по суті давали відповіді на ці запитання, а суддя вже потім, у разі згоди з ним виносив вирок. У разі незгоди з засідателями суддя міг направити справи на розгляд окремої справи вже у новому складі присяжних.

На сьогоднішній день діючим законодавством передбачено функціонування даного інституту у складі трьох присяжних та двох професійних суддів. Інститут суду присяжних має діяти в Україні, з цим твердженням погоджується 80% мешканців Тернопільської та Івано-Франківської області, ці дані були отримані внаслідок соціологічного опитування населення даних областей, серед респондентів переважно більшість склали студенти вищих юридичних навчальних закладів та працівники правоохоронних органів.

Введення цього інституту є доцільним через те, що суд присяжних застосовується у судочинстві більшості демократичних держав; створення суду присяжних викликано вимогами міжнародного права та недосконалістю системи судочинства України. Зокрема, Л. Коваленко та О. Майстренко зазначають, що правосуддя нашої країни стане більш справедливим тільки тоді, коли декілька осіб, які зустрінуться вперше лише у складі колегії присяжних та які мають незалежне життєве судження, застосують його при вирішенні питань про винність чи невинуватість обвинуваченого. Реалізувати своєрідні «домовленості» з присяжними буде досить складно за декілька годин, до судового засідання [1 с. 15-16].

Введення у дію інституту суду присяжних на території України має ряд переваг. Насамперед можливість приборкання корупційних сил у системі судочинства. Нажаль, факт прояву корупції в судах настільки значний, що про це відомо навіть дітям і вже у молодого покоління формуються стереотипи, про те, що український суд – «куплений». Задля недопустимості розвитку і закріплення таких стереотипів слід ліквідувати факт корупції і пробудити правову свідомість громадян, треба надати українському суспільству можливість прийняття участі у здійсненні правосуддя, щоб ті самі чинили дійсно справедливий суд і в них уже не виникало сумнівів щодо вироків призначених суддями. Цією можливістю і стало введення у дію інституту суду присяжних, через який народ безпосередньо може приймати участь у судовому процесі та у вирішенні доленосних питань підсудних.

Ще однією перевагою запровадження діяльності суду присяжних є необхідність обвинувачувачам та захисникам оволодіти ораторським мистецтвом. З метою переконання присяжних обидві сторони матимуть надати факти стосовно справи у доступному для слухачів

вигляді та переконати їх у винності чи невинності підсудного. Таким чином значний відсоток вирішення справ буде залежати саме від ораторського мистецтва захисника чи обвинувачувача, в результаті даний вид мистецтва буде розвиватися до належного рівня і простих знань правових норм не вистачить для переконання присяжних, буде розвиватися мистецтво аргументації під час якого факти стосовно справи будуть досліджуватися більш ретельно під час судового процесу.

Серед недоліків, перш за, все слід зауважити необхідність значного фінансування діяльності інституту суду присяжних. На думку науковців відсоток справ, який буде розглядатися за участі присяжних засідателів не буде перевищувати 0,5 % від усіх справ, а фінансування на утримання інституту вимагатимуть подвоєння максимального бюджету судів [2]. Задля того, щоб присяжний прийняв участь у судовому засіданні треба повідомити його про це персонально, цей акт проводиться у вигляді вручення даній особі письмового виклику під розписку, а для доставки цього виклику до кожного присяжного потрібні затрати, до цього ж всі витрати на пересування, зв'язані з потраплянням даної особи до суду, харчування, проживання її покриваються за кошти державного бюджету, а це досить значні кошти.

Іншим недоліком є саме критерії відбору присяжних. Мабуть найголовнішим недоліком, як на мене, є те що наявність базової юридичної освіти у такої особи не є обов'язковою, тобто чинити правосуддя має право особа, яка взагалі не має поняття про юриспруденцію і в результаті, який же вердикт зможе поставити така особа? Суддя Саратовського обласного суду Російської Федерації, де суд присяжних функціонує в більшій мірі, ніж в Україні, О. Друзін стверджує, що щорічно 35-40% вироків, які виносять суди присяжних, визнаються незаконними і скасовуються Верховним судом [2, с. 3-12]. Ще однією проблемою процесуального та технічного порядку є те, як саме уникнути у списку присяжних осіб, які душевно хворі, але не визнані судом не дієздатними, алкоголіків та наркоманів, які не визнані обмежено дієздатними. Тож слід дослідити та вдосконалити критерії відбору цих осіб задля уникнення допуску таких їх до чинення правосуддя в Україні [3, с. 7].

Незважаючи на ряд недоліків інституту суду присяжних на нашу думку, він має бути в Україні, в результаті чого система судочинства України буде покращена і виведена на належний рівень функціонування. Крім того, запровадження суду присяжних дає можливість чинити значний опір проявам корупції в судах та поверне довіру населення до судової системи України.

Література:

1. Коваленко Л., Майстренко О. Правосуддя для всіх, або дещо про суд присяжних // Юридичний журнал. – 2004. - № 5. – с. 15–16.
2. Маляренко В. Позитиви і негативи суду присяжних // Право України. – 2000. - № 3. – с. 3 – 12.
3. Поспеева Л.Г. Рекомендации для работников аппарата администрации края, области, района, города и суда по работе с присяжными заседателями // Рассмотрение дел судом присяжных. Варшава: БДИПЧ ОБСЕ, 1997. – с. 7-28.
4. Тертишник В. Суд присяжних і суть ідеї та її мікрія при реформування кримінального судочинства України // Право України. – 2012. - № 7. – с. 274 – 278.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 87-89.